

RAVITSEMUSTERVEYDEN EDISTÄMINEN

osana kunnan ja hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää ja päätöksentekoa

Ravitsemusterveyden edistäminen on osa kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin edistämisen tehtävää. Hyvinvointia tukevia ruokavalintoja mahdollistava lähiympäristö sekä ennalta ehkäisevät ja varhaista tukea tarjoavat toimintamallit, ovat keskeinen osa kuntien ja hyvinvointialueiden keinovalikoimaa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä.

Ravitsemusterveyteen ja ravitsemusterveyden edistämiseen liittyviä asioita käsitellään kunnissa ja hyvinvointialueilla hallintosäännön mukaisesti eri päätöksenteon toimielimissä. Päätöksentekoon tulevat asiat voivat vaikuttaa ravitsemusterveyteen joko suoraan tai välillisesti.

On tärkeää, että kunnissa ja hyvinvointialueilla on nimettynä työryhmiä, joiden tehtäviin kuuluvat ravitsemusterveyden edistämisen toimintamallien toimeenpano, valtakunnallisten suositusten ja ohjelmien jalkauttaminen ja ravitsemusterveyteen liittyvien päätösten valmistelu. Työryhmillä on avainasema toteuttaen asukkaiden osallistumista ravitsemusterveyden edistämiseen mm. kumppanuuspöydissä, asukasraadeissa ja sidosryhmäyhteistyössä sekä kunnassa että kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

Alla oleviin taulukoihin on koottu keskeisiä eri päätöksenteon toimielimien käsittelemiä ravitsemusterveyden edistämisen asioita. Lisäksi on esitetty valmistelussa ja päätöksenteossa huomioitavat keskeiset lait ja suositukset.

VRN:n verkkosivuilla (www.ruokavirasto.fi/ravitsemuksella-hyvinvointia) on tietopaketti ravitsemusterveyden edistämisestä. Sivustolla olevia tarkistuslistoja voidaan hyödyntää toiminnan arvioinnissa ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa. Lisäksi sivustolla on toimintamalleja eri ikä- ja väestöryhmien ravitsemusterveyden edistämiseen sekä tukimateriaalia kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintatyöhön.

RAVITSEMUSTERVEYDEN EDISTÄMINEN osana kunnan johtamisen rakennetta ja päätöksentekoa

Toimielin*	Ravitsemusterveyden edistäminen osana poliittista päätöksentekoa
Valtuusto ja kunnan- / kaupunginhallitus	- Kuntastrategia (hyvinvoinnin edistäminen osana strategiaa kuntalaki 37 § ja ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 6 §) ^{1, 2} - Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, hyvinvointisuunnitelman vuosiraportit ^{2, 3, 4, 5} (ravitsemukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet sekä mittarit huomioiden vähimmäistietosisältö ⁶) ^{**} - Toiminta- ja taloussuunnitelma sekä tilinpäätös (sisältää mahdollisesti ravitsemusterveyteen liittyviä asioita) - Hankintastrategia (sisältää mm. ruokapalveluiden ja mahdollisesti ravitsemusohjauspalvelujen hankinta) - Hallintosääntö (vastuiden määrittely toimielinten ja viranhaltijoiden osalta) - Ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvät valtuustoaloitteet (esim. toimintamallien käyttöönotto) - Asema- ja yleiskaavat (mm. liikerakentaminen, liikuntapaikat ja koulut) - Osana päätettävää asiaa esitettävä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi voi sisältää ravitsemusterveyteen vaikuttavia arvioita ^{2, **} Valtuusto - Valtuuston iltakoulut (yhtenä mahdollisuutena tuoda esiin ravitsemusterveyteen liittyviä teemoja) ^{**} Kunnan- / kaupunginhallitus - Henkilöstön työhyvinvoinnin ja työkyvyn tukeminen (mm. henkilöstöstrategia sisältäen periaatteet työaikaiseen ruokailuun ja työterveyshuoltopalvelujen sisältöön) - Merkittäviin hankkeisiin osallistuminen
Lautakunnat	- Toimialojen toiminta- ja taloussuunnitelma sekä käyttösuunnitelma (mahdolliset ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvät tavoitteet ja mittarit) - Ruokapalveluihin (mm. varhaiskasvatus ja koulu) liittyvät sopimukset (Ravitsemussuositusten toteutuminen ^{7, 8, 9} ja sopimusten toteutumisen seuranta hallintosäännössä määritetyn mukaisesti) - Toimintasuunnitelmat, kuten varhaiskasvatussuunnitelma ^{10, 11}, paikallinen perusopetuksen opetussuunnitelma ^{11, 12} sekä oppilas- ja opiskelijahuoltosuunnitelma ⁵ (voivat sisältää ravitsemusterveyden edistämiseen ja ruokakasvatukseen liittyviä osioita) - Järjestöyhteistyö ja järjestöavustukset - Ruokailussa ja ruoanvalmistuksessa käytettäviin tiloihin liittyvät päätökset - Mahdolliset resurssiviisauden toteutumiseen liittyvät selvitykset (voivat sisältää ruokaan ja ruokailuun liittyviä osioita) - Suositus, että viedään vähintään tiedoksi mm. valtakunnalliset suositukset ja ohjelmat sekä tutkimukset ja selvitykset, kuten Kouluterveyskysely ja TEAviisari selvitykset. - Osana päätettävää asiaa esitettävä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi voi sisältää ravitsemusterveyteen vaikuttavia arvioita ^{2, **}

* Kunnissa ja hyvinvointialueilla toimivien lautakuntien nimet, tehtävät ja vastuualueet vaihtelevat.

** Yhteistyö yliopistojen, oppilaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Tutkimustiedon hyödyntäminen ja vaikuttavuuden arviointi.

Toimielin*	Ravitsemusterveyden edistäminen osana poliittista päätöksentekoa
Tarkastuslautakunta	Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät tavoitteet osana valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallista tavoitteiden arviointia ¹
Lakisääteiset vaikuttamis-toimielimet: nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto	- Edustaa kyseistä kohderyhmää kunnan palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa - Voidaan kuulla näkemyksiä ja tarpeita ravitsemus- ja ruokapalveluista sekä ruokajärjestelmästä - Lausunnot, aloitteet ja kannanotot
Virkatyö ja työryhmä-työskentely	- Ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvien päätösten valmistelutehtävät sisältäen mm. ruokapalvelusopimukset, ravitsemusterveyden edistämisen ja ruokakasvatuksen toimintamallit osana varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja liikunnanohjauksen toteuttamista sekä hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien suunnitelmien laadintaa ** Kuntien HYTE-kertoimiin liittyvät ravitsemusterveyden edistämisen toimenpiteet - Yhteistyö hyvinvointialueen ja kunnan välillä sisältäen mm. vuosittaiset HYTE-neuvottelut

Ravitsemusterveyden edistämisen kytkeytyminen kunnan johtamisjärjestelmään lakien ja suositusten ohjaamana:

Keskeisimmät toimintaa ohjaavat lait ja suositukset

- 1) [Kuntalaki](#) (410/2015) 1 §, 37 § ja 121 §
- 2) [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#) (612/2021) 6 §
- 3) [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista](#) (980/2012) 5 §
- 4) [Lastensuojelulaki](#) (417/2007) 12 §
- 5) [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki](#) (1287/2013) 12 §
- 6) [Vähimmäistietosisällön asetusluonnos](#)
- 7) [Terveystä ruoasta – suomalaiset ravitsemussuositukset](#)
- 8) [Syödään ja opitaan yhdessä – Kouluruokailusuositus](#)
- 9) [Terveystä ja iloa ruoasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositus](#)
- 10) [Varhaiskasvatuslaki](#) (540/2018)
- 11) [Valtakunnalliset opetussuunnitelmat](#)
- 12) [Perusopetuslaki](#) (628/1998)

RAVITSEMUSTERVEYDEN EDISTÄMINEN

osana hyvinvointialueen johtamisen rakennetta ja päätöksentekoa

Toimielin*	Ravitsemusterveyden edistäminen osana poliittista päätöksentekoa
Aluevaltuusto / -hallitus	- Hyvinvointialueen strategia (hyvinvoinnin edistäminen osana strategiaa) ¹ - Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, hyvinvointisuunnitelman vuosiraportit ^{2, 3, 4, 5} (ravitsemukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet sekä mittarit huomioiden vähimmäistietosisältö ⁶) ** - Toiminta- ja taloussuunnitelma sekä tilinpäätös (sisältää mahdollisesti ravitsemusterveyteen liittyviä asioita) - Hankintastrategia (sisältää mm. ruokapalveluiden hankinta) - Hallintosäntö (vastuiden määrittely toimielinten ja viranhaltijoiden osalta) - Ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvät valtuustoaloitteet (esim. toimintamallien käyttöönotto) - Osana päätettävää asiaa esitettävä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi voi sisältää ravitsemusterveyteen vaikuttavia arvioita ^{2, **} Aluevaltuusto - Valtuuston iltakoulut (yhtenä mahdollisuutena tuoda esiin ravitsemusterveyteen liittyviä teemoja) ** Aluehallitus - Henkilöstön työhyvinvoinnin ja työkyvyn tukeminen (mm. henkilöstöstrategia sisältäen periaatteet työaikaiseen ruokailuun ja työterveyshuoltopalvelujen sisältöön) - Merkittäviin hankkeisiin osallistuminen
Lautakunnat	- Toimialojen toiminta- ja taloussuunnitelma sekä käyttösuunnitelma (mahdolliset ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvät tavoitteet ja mittarit ja toimenpiteet, kuten esim. elintapaohjaus sekä ravitsemushoito ja -hoitopolut, kuten ravitsemusterveyden edistäminen osana työttömien terveystarkastuksia ja työikäisten ravitsemushoito. Huom! HYTE-kertoimen indikaattorit) - Ruokapalveluihin liittyvät sopimukset (erityisesti ikääntyneet) ja sopimusten toteutumisen seuranta (Ravitsemussuosituksen toteutuminen ^{6, 7}) - Linjaukset yritys yhteistyöstä, kuten palvelusetelien hyödyntäminen ja ostopalvelut ravitsemusterapiassa - Osana päätettävää asiaa esitettävä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi voi sisältää ravitsemusterveyteen vaikuttavia arvioita ^{2, **} - Suositus, että viedään vähintään tiedoksi mm. valtakunnalliset suositukset ja ohjelma sekä tutkimukset ja selvitykset

* Kunnissa ja hyvinvointialueilla toimivien lautakuntien nimet, tehtävät ja vastuualueet vaihtelevat.

** Yhteistyö yliopistojen, oppilaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Tutkimustiedon hyödyntäminen ja vaikuttavuuden arviointi.

Toimielin*	Ravitsemusterveyden edistäminen osana poliittista päätöksentekoa
Tarkastuslautakunta	Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät tavoitteet osana valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallista tavoitteiden arviointia ¹
Lakisääteiset vaikuttamistoimielimet: nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto	- Edustaa kyseistä kohderyhmää kunnan palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa - Voidaan kuulla näkemyksiä ja tarpeita ravitsemus- ja ruokapalveluista sekä ruokajärjestelmästä - Lausunnot, aloitteet ja kannanotot
Virkatyö ja työryhmätyöskentely	- Ravitsemusterveyden edistämiseen liittyvien päätösten valmistelutehtävät sisältäen mm. ruokapalvelusopimukset, ravitsemusohjauksen ja -hoidon toimintamallit eri asiakasryhmissä sekä hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien suunnitelmien laadinta suosituksiin pohjautuen ^{7, 8, 9, 10, **} Hyvinvointialueiden HYTE-kertoimiin liittyvät ravitsemusterveyden edistämisen toimenpiteet - Yhteistyö hyvinvointialueen ja kunnan välillä sisältäen mm. vuosittaiset HYTE-neuvottelut

Ravitsemusterveyden edistämisen kytkeytyminen hyvinvointialueen johtamisjärjestelmään lakien ja suositusten ohjaamana:

➤ Keskeisimmät toimintaa ohjaavat lait ja suositukset

- 1) [Laki hyvinvointialueesta](#) (611/2021) 41 § ja 125 §
- 2) [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#) (612/2021) 6 § ja 7 §
- 3) [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista](#) (980/2012) 5 § ja 12 §
- 4) [Lastensuojelulaki](#) (417/2007) 12 §
- 5) [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki](#) (1287/2013) 12 §
- 6) [Vähimmäistietosisällön asetusluonnos](#)
- 7) [Terveyttä ruoasta – suomalaiset ravitsemussuositukset](#)
- 8) [Syödään yhdessä – ruokasuositukset lapsiperheille](#)
- 9) [Ravitsemushoitosuositus](#)
- 10) [Vireyttä seniorivuosiin – Ikääntyneiden ruokasuositus](#)